

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра спортивного туризму

Скабара Р.М.

ЛЕКЦІЯ № 6

Країнознавчі аспекти пізнавального туризму

з навчальної дисципліни

„ТУРИСТИЧНЕ КРАЇНОЗНАВСТВО”

галузь знань 07 „Управління та адміністрування”
спеціальність 073 „Менеджмент”

© Скабара Р.М., 2020
© Львівський державний університет фізичної
культури ім. І.Боберського, 2020

Львів – 2020

1. Особливості пізнавального туризму
2. Пізнавальний туризм у Європі
3. Пізнавальний туризм в Америці
4. Пізнавальний туризм в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні
5. Пізнавальний туризм в Африці, на Близькому Сході і в Південній Азії.

Туристські потоки пізнавального туризму є найбільш масовими і визначають географічну структуру міжнародного туризму загалом. Вони проходять становлення в країнах Європи, Північної Америки, Азіатсько-Тихоокеанського регіону і одночасно тяжіють до них же.

Важлива особливість пізнавального туризму полягає у тому, що внутрішньорегіональні поїздки, головним чином у сусідні країни, переважають над міжрегіональними. Їх співвідношення у виїзному туристському потоці не змінювалося і складало 82 на 18. В Європі на внутрішньорегіональні туристські потоки припадає до 90% усіх прибуттів, в Америці і Азіатсько-Тихоокеанському регіоні до 75%. Лише в Південній Азії у структурі виїзного туризму домінують міжрегіональні поїздки.

За прогнозами ВТО, на початку третього тисячоліття співвідношення внутрі- і міжрегіональних туристських потоків у світі дещо зміниться. Туристський обмін між регіонами буде розвиватися більш інтенсивно, ніж всередині регіонів. Прогнозується відносно високі темпи зростання кількості туристських відбуттів з Азіатсько-Тихоокеанського регіону в Європу і Америку, які у багато чому визначають загальну картину. У результаті, питома вага міжрегіональних туристських поїздок зросте до 2020 р. до 24%, а питома вага внутрішньорегіональних поїздок відповідно зменшиться до 76%.

Крім домінуючої ролі внутрішньорегіональних обмінів, потрібно виділити ще дві особливості міжнародного пізнавального туризму. Одна з них полягає в меридіональній спрямованості туристських потоків. Туристи з північних країн віддають перевагу відпочинку на березі теплих морів.

Американці і канадці є головними відвідувачами курортів країн Карибського регіону. В Європі купально-пляжний туризм концентрується у Середземномор'ї. Тут проводять відпочинок норвежці, датчани, фіни, шведи і ірландці.

Останнім часом відзначається розширення зустрічних туристських потоків з півдня на північ. Зростаюча привабливість Північної Європи як туристського напрямку пояснюється девальвацією валют низки Скандинавських країн, а також репутація безпечних країн з добре збереженим природним середовищем.

Розвивається обмін туристами між колишніми метрополіями і їх колоніями при явному домінуванні перших. Відсутність мовного бар'єру і зміцнення традиційних зв'язків передусім в економічній і культурній сферах є важливими передумовами розширення туристських відносин між ними.

Найкрупніший ринок пізнавального туризму на сьогодні склався в Європі. Тут особливо виділяються два її регіони --Західний і Південний. На них припадає більше 60% усіх туристських прибуттів в регіоні. Тут формуються головні європейські потоки туристів, сюди ж вони і спрямовані. За даними ВТО, питома вага внутрішньорегіональних поїздок у в'їзному туризмі в Європі є дещо нижчою, ніж у виїзному.

Внутрішньорегіональний характер туризму в Європі проявляється дещо яскравіше, ніж в інших регіонах світу. Велика кількість держав на порівняно малій території, між якими існують міцні економічні, культурні і етнічні зв'язки, першокласна мережа наземних транспортних

комунікацій, спрощення туристських формальностей при великому різноманітті природних рекреаційних ресурсів і культурно-історичних пам'яток і розвинутій туристській інфраструктурі – усе це якнайбільше сприяє внутрішньоєвропейському туристському обміну. На нього припадає чотири п'ятих усіх прибуттів в Європу.

Міжрегіональний туристський обмін розвинений слабше. Важливу роль у ньому відіграють Америка, особливо США. Ця країна єдина з-поза Європи, яка входить у десятику за кількістю прибуттів туристів у Європу.

Найбільш відвідуваною країною Європи і світу є Франція. Вона приймає кожного п'ятого відпочиваючого на старому континенті, в основному з країн ЄС. Найбільш інтенсивний туристський обмін існує з Німеччиною, Великобританією і країнами Бенілюксу.

Протягом останніх років на французькому ринку в'їзного туризму намітилася нова тенденція. Після ухвалення Шенгенських домовленостей і відміни візового режиму між країнами об'єднаної Європи у Франції зростає частка нетривалих поїздок, а питома вага довготривалих – скорочується.

Франція і надалі залишається найбільш популярним туристським напрямом у світі, але вона втрачає привабливість як місце для довготривалого відпочинку. Усе більше європейців, головним чином мешканців сусідніх країн, відвідують її на вік-енд, а свою головну відпустку проводять в інших країнах. У 1997 р. у Франції нараховувалося 242 мільйона ночівель іноземних туристів, тоді як в Іспанії 350 млн. Багато спеціалістів вважають, що подолати це відставання буде вкрай важко.

Крім Франції, країнами, що активно приймають туристів є Іспанія і Італія. Разом вони реєструють щороку більше 80 мільйонів прибуттів переважно на купально-пляжний відпочинок. Основні в'їзні потоки формуються в країнах Західної Європи. В Іспанії кожен п'ятий

відпочиваючий прибуває з Німеччини чи Великобританії. В Італії проводять відпустки громадяни країн колишньої Югославії, Франції, Німеччини, Швейцарії, Австрії.

Сьогодні Франція, Іспанія і Італія сильно увійшли у внутрішньорегіональний туристський обмін.

До 2020 р. WTO прогнозує зміну їх туристських пріоритетів. Європейці будуть частіше виїжджати на курорти в інші регіони, і туристські центри європейського Середземномор'я поступово будуть переорієнтовуватися на віддалені ринки виїзного туризму, особливо Японію, нових індустріальних країн Азії, а також Північної і Південної Америки.

Для заохочення туристів вони швидко оновлюватимуть туристський продукт і змінюватимуть торгову марку, активізуючи пошук нових перспективних ринкових ніш. Деякі з них уже зараз вживають такі заходи.

Географія виїзного туризму в Європі подібна до просторової картини в'їзного туризму з тією лише відмінністю, що в міжрегіональному обміні знижується частка Америки і зростає частка периферійних регіонів – Африки, Близького Сходу і Південної Азії.

Найбільший ринок виїзного туризму не лише в Європі, але й у світі склався у Німеччині. У 1996 р. німці здійснили приблизно 80 мільйонів закордонних подорожей. Їх кількість щорічно в середньому зростає на 5%.

За прогнозами WTO, до 2020 р. обсяг виїзного туризму в Німеччині зросте більш як у два рази і складе 163,5 млн поїздок. На громадян Німеччини припадатиме кожна десята поїздка у світі і за цим показником Німеччина збереже своє сьогоднішнє лідерство у світі.

Для німецького ринку виїзного туризму характерною є висока просторова концентрація туристських потоків. Більше 90% поїздок

здійснюється в межах європейського регіону. За даними ВТО, п'ять з десяти найбільших туристських потоків в Європі зароджується саме в Німеччині.

Для проведення відпустки німці віддають перевагу країнам Західної і Південної Європи: Іспанія, Італія, Австрія, Франція, Греція, Нідерланди, Швейцарія. В останні роки популярними туристськими напрямками стали країни Центральної і Східної Європи: Польща, Угорщина і Чехія.

Пізнавальний туризм в Америці. Американський регіон, який займає друге місце за прибуттям туристів після Європи, приваблює туристів з усіх країн світу. В'їзний туризм в Америці розподілений між чотирма субрегіонами: Північна Америка, острівні держави і території Карибського басейну, Південна Америка і Центральна Америка.

Сім з кожних десяти туристських прибуттів у Західну півкулю припадає на Північну Америку. Вона залишається лідером, не дивлячись на повільне скорочення її питомої ваги. Одночасно зростає питома вага країн (територій) Карибського басейну, Центральної Америки і особливо Південної Америки.

Південна Америка швидко збільшує кількість туристських прибуттів. Вона володіє унікальними природними об'єктами і пам'ятками історії і культури, завдяки яким південноамериканський напрям стає усе більш популярним серед американських і європейських туристів.

В Америці, як і у Європі, переважна більшість туристських потоків зосереджена всередині регіону. Особливо інтенсивно обмін туристами здійснюється між трьома країнами Північної Америки: США, Канадою і Мексикою. При цьому туристські потоки зі Сполучених Штатів в Мексику, за даними ВТО, є найбільшим у світі.

Найбільш ємкий ринок в'їзного і виїзного туризму в Західній півкулі склався в США. Усі головні туристські потоки у Американському регіоні беруть початок або навпаки закінчуються у цій країні. В останні

роки кількість туристських прибуттів в США стабілізувалося на рівні 46-47 мільйонів на рік. Дві з кожних п'яти поїздок здійснюються з метою відпочинку і розваг. Туристів приваблюють унікальні природні об'єкти.

Щорічно громадяни США здійснюють 1 млрд поїздок (внутрішніх і міжнародних), переважно для відпочинку, оздоровлення, розваг, ознайомлення з пам'ятками природи, історії і культури, а також відвідання рідних і знайомих. Маршрути більшості з них прокладені всередині країни, а за кордоном – по території Мексики і Канади. Міжрегіональні тури користуються меншою популярністю серед американців.

Пріоритетним напрямом міжрегіонального обміну на протязі багатьох років залишається Європа. Туристські потоки з США спрямовуються в Великобританію, Францію, Італію, Німеччину, Іспанію. Кожна четверта поїздка американців за кордон припадає на європейські країни, але частка Старого Світу у відбуттях постійно скорочується.

Серед інших напрямів туристських потоків, які формуються у США, виділяється Азіатсько-Тихоокеанський регіон. Він користується популярністю серед американців, так як і серед європейців. Але розподіл туристських прибуттів з Америки по країнах (територіях) регіону є дещо іншим.

Частіше всього американці відвідують Китай, включно з Гонконгом, Японію, а також Республіку Корею і Сингапур. Східна Азія більш приваблива для американців, ніж Південно-Східна. Інші туристських регіонів світу – Африка, Близький Схід і Південна Азія – освоєні американцями слабше.

Регіональні переваги туристів США визначають картину виїзного туризму у Західній півкулі. В інших країнах регіону пріоритети туристів можуть бути іншими. Так серед канадців у більшій мірі, ніж в

американців, популярним є внутрішньорегіональний туризм, а серед інших напрямів – Південна Азія, особливо Індія.

За прогнозом ВТО до 2010 р. інтенсивність обміну туристами між Америкою і іншими регіонами світу буде зростати. Хороші перспективи на американському ринку в'їзного туризму мають Європа, Азіатсько-Тихоокеанський регіон і Близький Схід.

Пізнавальний туризм в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Міжнародний туризм в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні є порівняно молодим явищем. У деяких країнах індустрія туризму почала розвиватися у 80-х роках минулого століття. У цей час у регіоні складається картина в'їзного туризму, яка зберігає свою актуальність у майбутньому.

Головні туристські потоки у регіоні спрямовуються в Східну Азію. Більше половини усіх прибуттів припадає саме на цей субрегіон. Другий за значенням субрегіон – Південно-Східна Азія. Разом вони реєструють 90% туристських прибуттів. Австралазія і Океанія мають незначну питому вагу на ринку.

Просторова структура туристських прибуттів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні у значній мірі залежить від стану ринку міжнародного туризму в Китаї. На нього припадає третина усіх прибуттів в регіон, включаючи Гонконг і Тайвань – більше 50%. За прогнозами ВТО, у 2020 р. в'їзний потік в Китай досягне 196 мільйонів прибуттів, що більше ніж у США і Францію в 2 рази, Іспанію в 3 рази, Італію і Великобританію – в 4.

Крім Китаю, популярними туристськими напрямками в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні є нові індустріальні країни Азії: Малайзія, Сингапур, Таїланд, Республіка Корея, Індонезія і Тайвань. Економічний прорив, здійснений ними в останні роки, призвів до різкого збільшення кількості ділових поїздок у регіон. Саме діловий туризм дав поштовх розвитку готельної справи і індустрії розваг.

Сьогодні ці країни приваблюють туристів передусім екзотичною природою, можливістю купально-пляжного відпочинку. Крім цього, Гонконг і Сінгапур пропонують вигідний шопінг. Модним туристським напрямом став Таїланд, особливо після освоєння нової пляжної зони на південному узбережжі і організації культурно-пізнавальних поїздок на північ країни. У Республіці Корея, Таїланді і на Тайвані добре розвинутим є розважальний туризм.

До десятки країн регіону, які є лідерами за прибуттям туристів, входить Японія. Вона приймає потоки туристів з різними туристськими цілями, у тому числі і для відпочинку та розваг. Японська індустрія визнана другою у світі, поступаючись лише американській.

Потрібно відзначити, що туристський бізнес у регіоні успішно функціонує лише в розвинутих і нових індустріальних країнах. В'єтнам, Лаос, Камбоджа, Монголія, не дивлячись на всі зусилля, мають незначну питому вагу на ринку.

Головні ринки виїзного туризму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні склались в тих же країнах, що і ринки в'їзного туризму, з деякими перестановками у списку лідерів. Перше місце за кількістю туристських відбуттів уже протягом довготривалого часу займає Японія. На неї припадає третина усіх виїздів за межі Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Щорічно японці здійснюють до 30 мільйонів закордонних поїздок, у тому числі, за різними оцінками, від 60 до 80% - для покупок, відпочинку на природі, знайомства з історико-культурними пам'ятками, занять спортом.

Потребу у відпочинку і розвагах японці задовольняють не залишаючи країну або подорожуючи на короткі віддалі в Китай, Республіку Корею, Сінгапур. Одночасно зміцнюються міжрегіональні туристські зв'язки Японії. Міжконтинентальний туристський потік у США є найбільш інтенсивним. Проте загалом дальні поїздки особливо у

країни Близького Сходу, Африки чи Південну Америку не є популярними серед населення. За даними ВТО, більша частина туристських потоків з Японії, що входить у першу десятку, спрямована всередину Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Нерівномірний розподіл ринку міжнародного туризму в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні утруднює прогноз його стану. Тим не менше експерти ВТО покладають надії на зростання внутрішньо- і міжрегіонального обміну туристами. Вони вважають, що на початку двадцять першого століття Східна, Південно-Східна Азія і Океанія збережуть свої позиції як один з туристських регіонів, що найшвидше розвивається.

Пізнавальний туризм в Африці, на Близькому Сході і в Південній Азії. Найбільш популярними на ринку міжнародного туризму є країни Північної, Східної і Південної Африки – Єгипет, Туніс і Марокко, які спеціалізуються на купально-пляжному і пізнавальному туризмі, Зімбабве і Кенія організують сафари у багаточисельних національних парках, і Південно-Африканська республіка. За кількістю сонячних днів ПАР займає перше місце у світі.

Африка, яка володіє багатими природними і культурними потенціалами, має усі необхідні передумови для подальшого розвитку міжнародного туризму. Проте для того, щоб розширити свою участь у світовому туристському обміні, більшість країн цього регіону має подолати хронічне відставання в інфраструктурі, підвищити якість туристського обслуговування, ліквідувати загрози терористичних актів і вжити заходів для зниження загального рівня злочинності.

Близький Схід відіграє другорядну роль на ринку відпочинку і розважального туризму. Перспективи його розвитку, не дивлячись на швидке зростання кількості туристських прибуттів останнім часом, залишаються невизначеними. Вони залежать від результату процесу

мирного врегулювання арабо-ізраїльського конфлікту і досягнення політичної стабільності у регіоні.

Для Південної Азії прогноз також не можна назвати оптимістичним. До 2020 р. їй не вдасться подолати існуюче відставання і розрив з іншими регіонами зростатиме. Експерти ВТО рекомендують країнам Південної Азії звернути увагу на міжрегіональний туризм, дальні і наддальні поїздки, і сконцентрувати маркетингові зусилля на освоєнні найкрупніших ринків виїзного туризму Європи, Північної Америки, а також Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Рекомендована література

Основна література

1. Основи туризмознавства. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. – 80 с.
2. Стафійчук В. І. Туристичне країнознавство: навч. посіб. / В.І.Стафійчук, О. Ю. Малиновська. – Херсон: ОЛДІ-Плюс, 2016.– 808 с.
3. Туристичне країнознавство: підручник / А. Ю.Парфіненко, В. І.Сідоров, О. О.Любіцева.— 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2015.— 551 с.
4. Туристське країнознавство: Прогр. та навч.-метод. матеріали навч. дисципл. для студ. 2-го курсу з напр. підг. «Туризм» / Харк. держ. акад. культури ; розробн. : Н.В. Шумлянська. Харків : ХДАК, 2017. — 43с.
5. Туристичне країнознавство. Практикум. / Устименко Л.М., Булгакова Н.В. К.: Вид-во Ліра К, 2018. – 46 с.

Допоміжна література

1. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму. Навчальний посібник. – К.: Алтапрес, 2008. – 436 с.
2. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД і Балтії : навч. посібник. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 308 с.
3. Дорошко М.С. Країнознавство. Країни СНД, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. – Київ : Ніка-Центр, 2009. – 310 с.

4. Дорошко М.С. Країнознавство: країни пострадянського простору, Європи і Північної Америки : навч. посібник / М.С. Дорошко. – Київ : Київ. ун-т, 2012. – 312 с.
5. Ігнат'єв П.М. Країнознавство країн Азії : навч. Посібник. – Чернівці : Книги-XXI, 2006. – 423 с.
6. Туристичне країнознавство: країни лідери туризму: Навчальний посібник / За заг. ред О.О. Любіцевої. Київ: Альтернатива, 2008. – 436 с.
7. Мальська М.П. Туристичне країнознавство. Європа : навч. посібник. – Київ : Центр учб. л-ри, 2009. – 224 с.
8. Масляк П.О. Країнознавство : підручник / П.О. Масляк. – Київ : Знання, 2007, 2008. – 292 с.
9. Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство : навч. посібник. – Харків : Бурун Кн., 2009. – 288 с.
10. Головченко В. І., Кравчук О.А. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: Навчальний посібник. – Київ: ЗАТ «Нічлава», 2006. – 336 с.
11. Семенов В. Ф. Туристичне країнознавство : навч. посіб. / Семенов В. Ф., Стеценко С. В., Олійник В. Д. ; за ред. Семенова В. Ф. - Одеса: Атлант, 2010. - 340 с.
12. Антонюк Н.В. Теоретичні основи країнознавства : підручник – Київ Знання, 2011. – 326 с.
13. Скабара Р. Європа – як головний рекреаційний регіон світу : лекція з навчальної дисципліни "Туристичне країнознавство" для студентів спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа (спеціалізація «Готельно-ресторанна справа»). <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/19471>
14. Скабара Р. Схема туристично-країнознавчої характеристики : лекція з навчальної дисципліни „Туристичне країнознавство” для студентів спеціальності 241 "Готельно-ресторанна справа" (спеціалізація «Готельно-ресторанна справа»). <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/19424>
15. Скабара Р. Передумови та основні напрями інвестування санаторно-курортного господарства Львівської області // Інноваційний розвиток національної економіки: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 7-8 квітня 2011 р. – Тернопіль: Крок, 2011. - С.327-328.
16. Скабара Р.М. Передумови та перспективи розвитку музейного туризму в Львівській області // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки. – Луцьк: РВВ Вежа, 2011. – Вип. 18. – С. 133-136.
17. Кухтій Андрій, Курах Олена, Скабара Роман. Суспільні аспекти розвитку сентиментального туризму в місті Львові та

- Львівській області // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 травня 2018 року, м.Львів). – Львів: ЛДУФК, 2018. – С.253-256.
18. Роман Скабара, Андрій Кухтій, Олена Курах. Актуальні аспекти розвитку курортів Львівської області// Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфери обслуговування обслуговування : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : ЛДУФК, 2019. – С.76-78.
  19. Скабара Р.М., Курах О.С. Соціальні аспекти розвитку молодіжного туризму в Львівській області/Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми розвитку туризму в Україні». – Львів, ЛІЕТ, 2019. - С.94-97.
  20. Роман Скабара, Світлана Кухтій. Формування спортивної та спортивно-туристичної інфраструктури в межах промислового Миколаївського району Львівської області // Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення : Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 квітня 2020 року, м.Львів). – Львів: ЛДУФК ім. Івана Боберського, 2020. – С.260-263.
  21. Скабара Р.М. Велосипедний туризм як форма активної рекреації // *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la I conférence scientifique et pratique internationale (Vol. 6), Paris, 5 février 2021.* VinnytsiaParis: Plateforme scientifique européenne & La Fedeltà, 2021. – С.79-81.
<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/issue/view/05.02.2021/440>
  22. Худоба В.В. Розточанські регіональні ландшафтні парки: особливості, структура і функціонування / В.В. Худоба // *Наук. вісник нац. лісотехнічного ун-ту України. Серія: Природничі дослідження на Розточчі.* – Львів, 2010. – Вип. 20.16. – С. 110–114.
  23. Integration of Partial Least Squares Path Modeling for Sustainable Tourism Development / N. Pavlenchyk, S. Mekhovych, O. Bohoslavets, Y. Opanashchuk, V. Hotra, I. Gayvoronska // *International Journal of Recent Technology and Engineering.* – 2019. – Vol. 8, is. 2. – P. 4309–4312.
  24. Pavlenchyk N. Concerning the Problems of Reforming the Tourism Sphere in Ukraine / Nataliia Pavlenchyk // *Using sports, culture, and social studies as means to rediscover lost values :*

abstract book of 6th International Conference on Science, Culture,
and Sport (25–27 April 2018). – Lviv, 2018. – P. 302.